

Botos Kata:

Egy éwertékelés margójára

Első megjegyzés: ez nem annyira év-értékelés volt, mint választási kortes-beszéd... Az elején egy szükségszerű mosakodással, aztán dicsekvéssel, végül nemzetközi helyzetelemzéssel.

Az elsővel kapcsolatosan a szálla-gerenda dolog jut az ember eszébe. Volt a múlt évben más, komoly felháborodásról tanúskodó tüntetéshullám is: Az **oktatásügy** kiabált, s nemcsak a politikai ellenfelek. Erről egy szó se esett. Az éwertékelő beszéd Nobel díjasokat kinevelő oktatást említ az oktatás területéről, mint tervet, egyetlen mondatban. Bocsánat: ennek halvány nyomát se látjuk!! Az évről évre gyöngébb tudással rendelkező magyar diákságból ugyan hogyan lesz ilyen szintű felsőoktatás? Nemcsak a pénzről van szó; bár arról is. Az oktatás szereplőinek, a tanároknak a társadalmi megbecsülés is hiányzik. A tanári pálya elvesztette a vonzását. Az induló bérek alacsonyak; az átlagbér - emelés ellenére. A fiatalokat nem vonzza a pálya, amelyből még albérletet se tudnak fizetni. Nincs már meg a hosszú nyári szünet, ami azért jó volt. Persze, ha nem tud elmenni nyaralni, mert nincsen rá pénze, akkor kevésbé ösztönző. A képességek kibontakoztatása erősen korlátozott. Rendkívül elbürokratizálódott az oktatás. A tanári kar drámai gyorsasággal öregszik el: hogyan tart majd lépést a modern követelményekkel? Különösen nagy probléma a természettudományos ismereteket tanítók utánpótlása. A művészeti készségek, kiemelten az ének- oktatása ,kicsi óraszámú. Akkor is többnyire zeneelméletet oktatnak... Nem énekelnek! Pedig a kultúra legalább olyan fontos, mint a testi egészség! *A nemzettudatra nevelést e nélkül lehetetlen elérni!* (Természetesen, az irodalom és történelem mellett.) Kodály országában ott tartunk, hogy - mint a szociban- lemeztől hallgatják a gyerekek a Himnuszt. Akkor azért, mert Istent emlegettünk benne. Ma azért, mert a fiatalok nem tudnak énekelni. Egyébként Isten jobbra közömbös számukra. És a „haza” fogalma se jelenti nekik azt, amit a 19 században jelentett a márciusi ifjaknak. Vagy akár a pesti srácoknak, 1956-ban. Egyáltalán nem gondolják, hogy itt élned-halnod kell... 1957-ben ugyan 200 000-en emigráltak. De nagy többségük a diktatúra miatt, a megtorlástól félve- jogosan. Csak kisebb részük ment el a jobb életért.

Az **egészségügyről** se volt szó a beszédben. Egy hang sem! Pedig itt is nagy gondok voltak, vannak és lesznek is még. Akkor is, ha az orvosoknál emelték a bért.. Az egészségügyről bizony még csak célzás se volt az értékelésben, s ez baj. Főleg egy öregedő társadalomban, ahol az emberek azt kérdezik: hogy szolgál a kedves egészséged? A jólétnek a *jól-lét* az első előfeltétele. Mindenki az egészséget tartja a legfőbb értéknek. Az orvos-bérek már februárban emelkedtek, de a segédszemélyzet béremelése csak lassan indult meg 2023-ban. A várólisták hosszúak, a kórházak ellátottsága gyalázatos. Az orvostársadalom tragikusan elöregedett, a fiatalok - eddig -elmentek. Vidéken különösen nagy a probléma. Az ágazat elöregedését nem figyelembe venni, a jövőről való felelős gondolkodás hiányára utal A hiányzó orvosok pótlása a következő években egyre nagyobb gond lesz.... A hiányzó orvos-évjáratok kinevelése ugyanis évtizedek kérdése!

És e két tárcának nincs érdemi érdekképviselése a kormányban... Pedig a választások szempontjából jelentős társadalmi rétegről van szó. Létszámban e két terület munkavállalói csak negyed annyian vannak, mint a nyugdíjasok; de igen nagy a befolyásolási rádiuszuk. családjukkal együtt már tetemes szavazó-bázis, és véleményükre sokan adnak...

Hallottunk a *gyermekvédelemről*. A kormány igyekszik tenni a családvédelemért. Hiszen ez nagyon fontos, azért, hogy minél kevesebb gyerek szoruljon intézményi ellátásra. De a társadalomnak napjainkban *igen alacsony hányada él családban!* A 15 év feletti korosztálynak csupán az egy-harmada él házasságban, míg a rendszerváltáskor még több mint fele.... Ne csodálkozzunk, hogy sok a gyermekintézményben nevelkedő fiatal!

S egyáltalán, kevés még mindig a megszülető gyermek. A beszédben idézett „békeév” 2019 évi születésszáma is messze alatta marad a kívánatos szintnek, sőt, a korábbi szinteknek is alatta van... Márpedig házasságban született, biztonságban, odafigyeléssel felnevelkedő gyermekekre lenne szükség. A házasságban élő nők átlagosan megszülik a két gyermeket, ami a lakosságszám fennmaradásához elegendő lenne, de a szülőképes korú nőknek az a hányada, amelyik nem él házasságban, az átlagos termékenységi rátát messze a reprodukciós szint alá csökkenti. Az elköteleződési hajlandóság igen alacsony a társadalomban. Nemcsak a haza iránt, egymás iránt sincs már meg.

Volt szó a beszédben a *vízről*, ami rendkívül felértékelődött korunkban. Azt hallottuk, hogy hazánk egy nagy medence, amelybe ömlik a víz. Természetesen, ki is folyik. Nem esett szó arról, hogy ezt meg is kellene fogni, s ennek komoly gazdasági előfeltételei lennének. Már régen érzékelhető a klímaváltozás. Az is tudott, hogy az öntöző – csatorna hálózatot ki kellene építeni.

A zöldítésről elég sok szó esett a beszédben is, de egy se említette, hogy Magyarországon még mindig rendkívül alacsony az *erdők* aránya. Ezért minket a klímaváltozás hatásai fokozottabban érintenek, mint a nálunk erdőben gazdagabb országokat. Ez is fontos, megindítandó projekt lenne, ami nyilván több kormányzati ciklus alatt lenne csak megvalósítható. De el kéne kezdeni! Igen nagy kérdés, hogy ebben csak a saját erőnkre számolhatunk-e, vagy számolhatunk-e az Unióra? A vízfelhasználással kapcsolatos munkálatok *vonatkozásában* is... Hiszen a klíma kérdés része kellene, hogy legyen mindkettő.... (A tulajdonviszonyok pénzügyi kérdéseire megfelelő konstrukciót is ki kellene dolgozni.)

Ami a politikai környezet megítélését illeti, nagyjából egyet lehet érteni a kormány álláspontjával. Sokat várni azonban tőle, nem lehet. A segíts magadon elve lesz az irányadó a jövőben is...A gazdasági szerkezet megítélését kissé túl pozitívnak tartjuk, mert a monokulturás fejlődés veszélye továbbra is fennáll. (A hidrogén meghajtású autók fejlesztése gőzerővel folyik, s előretörésük befolyásolhatja majd a magyar ipart is.) Az élelmiszeripart is némileg pozitívabban láttatta a beszéd a valós helyzettel. Nem tapasztaljuk a nagy bolthálózatokban a magyar agrártermékek túlsúlyát... Pedig ez a vidékfejlesztés, a vidék arculata, megtartó ereje szempontjából is fontos lenne.

Igazából azt sajnáljuk, hogy a kormánypolitikát alapvetően befolyásoló eszmei háttérben nem kap helyet az a néhány gondolat, amelyet –úgy tűnik – rajtunk kívül senki nem fogalmazott eddig meg. Mire gondolunk? Arra, hogy a most szépen kihagyott, ám nagyon fontos területekkel kapcsolatban nekünk van magyarázatunk, elfogadható, megértethető magyarázatunk, ami, úgy véljük, el se jut a döntési szintekig. Mármint, hogy például egy ilyen beszédbe bekerüljenek-e... Értetni véljük, hogy az egyébként is sok megrázó probléma mellett nem szívesen beszél egy kormányfő a múltból ránk nehezedő témákról, amelyek viszont ma is égetőek. Csakhogy az elhallgatás nem biztos, hogy ideális politika. A magyar közvélemény a reális szót jobban megérti, mint ahogy a kommunikációért felelősek gondolják. Legalább is, ezt tapasztaltuk saját szakmai életünk során. Tény, hogy a politikai ellenfelek mindenbe belekapaszkodnak, de a saját „tábor” méltányolja a megfelelően megfogalmazott érveket. Nem akarjuk hosszan ismételgetni, amit már többször leírtunk: de a humán szektorok elhanyagolása csak kisebb részben a kormánypolitika hibája, senki se tudta volna jobban... Bizonyíték erre, hogy az oktatás-egészségügy helyzete katasztrofálisan hátrányos volt 2010-ben- azaz, amit örököltünk, az a 19-21 ágazat között az utolsó hely volt a bérek terén!!! Ebből kúszott kisé előbbre a két ágazat, a 8-9. helyre... és hogy nem előbbre, abban valóban külső tényezők jelentettek akadályt: az IMF, amikor ezzel nem törődött, az EU, amely szintén nem engedett 3%-nál nagyobb deficitet... márpedig a korrekcióhoz ez kellett volna... A Nyugat nem realizálta, hogy egy Marshall-segély jellegű korrekcióra lett volna szükség a piacgazdaságra való áttéréskor... Hiszen a bérekbe nem volt belekalkulálva a reális költség. Azokat korábban, a szocialista rendszerben az állam biztosította egy jelentős részben. (Nálunk különösen így volt, de más egykori KGST országnál is...) Nekik jól jöttek az itteni alacsony bérek, úgy is, ha ide hozták a termelést, azáltal is, mert önmaguknál visszafogták a bérköveteléseket, mondván ki lehet vinni a termelést külföldre is... És az így, külföldi tőkével megindított gazdaságfejlődés mindenképpen nagy áldozatokkal jár. Majdnem egy ötöde az új értéknek külföldre megy, adósságtörlesztés és profitkiutalás formájában... Természetesen, enélkül még kevesebb lenne a foglalkoztatás és az adóbevétel.. De a hazai fejlődésnek ez mégis csak a múltból megörökölt akadályozója...

Meggyőződésünk, hogy ezeknek a tényeknek a világos kommunikációját el tudná fogadni a magyar társadalom. Annál mindenképpen jobban, mint ha elhallgatjuk...

Csongrád, 2024. február